

vergadering **C105**
zittingsjaar 2022-2023

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en
Justitie

van 17 januari 2023

**Vlaams
Parlement**

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de evaluatie van het startkwartaal van het subsidieregister – 1021 (2022-2023)	3
VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over het begrotingsresultaat 2022 en de impact van de stijgende rente op de Vlaamse begroting – 1057 (2022-2023)	10
VRAAG OM UITLEG van Maaïke De Vreese aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de ondersteuning van slachtoffers bij het terreurproces over de aanslagen in Brussel en Zaventem – 1072 (2022-2023)	15
VRAAG OM UITLEG van Adeline Blancquaert aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de grondige eindevaluatie van de jongerenopvolgingskamer en van KOMPAS+ – 1081 (2022-2023)	19

VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de evaluatie van het startkwartaal van het subsidieregister – 1021 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Steven Vandeput

De voorzitter: Collega's, aan diegenen die ik voor het eerst dit jaar zie, wens ik van harte een gezond en voorspoedig 2023. Tegen iedereen die ik tegenkom, zeker aan wie in de politiek zit, wens ik dat hun voornemens plannen mogen worden en dat de plannen ook gerealiseerd mogen worden. *(Gelach)*

De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Terwijl ik mijn vraag er even bij neem, wens ik iedereen alvast een vrolijk en aangenaam werkjaar.

Minister, mijn vraag om uitleg gaat over het subsidieregister. *(Opmerkingen van minister Matthias Diependaele)*

Jawel, jawel, ik heb ze hier, geen probleem, maar dank u wel voor de coöperatieve geest.

Het subsidieregister werd begin 2022 gelanceerd. Het had als doel om op een heldere manier de subsidies in kaart te brengen die vanuit de Vlaamse overheid sinds 1 januari 2022 werden toegekend vanuit verschillende beleidsdomeinen.

Het instrument moest helpen om fraude en misbruik te voorkomen, daarop hebt u terecht heel hard de nadruk gelegd, maar kon volgens u ook een breder debat op gang brengen over de wenselijkheid en noodzakelijkheid van het groot aantal subsidies die de Vlaamse Regering elk jaar uitdeelt.

We zijn nu vier maanden na de lancering ervan, dus is het misschien tijd voor een eerste evaluatie, op basis van de definitieve cijfers van het jaar 2022.

Minister, op welke wijze evalueert u de startfase van het subsidieregister? Wat zijn daar uw algemene bevindingen, bijvoorbeeld met betrekking tot de volledigheid van de gegevens, de gebruiksvriendelijkheid, de beleidssturende impact enzovoort? Ik heb daarbij ook een bijvraag: ik zag op de welkomspagina dat de huidige cijfers gaan tot het derde kwartaal van 2022. Maar als ik de totalen die er nu in opgenomen zijn, bekijk, vermoed ik eerder dat het gehele jaar 2022 al is opgenomen. Of misschien is het enkel tot het derde kwartaal? Kunt u daar enige duidelijkheid over geven?

Hoe evalueert u persoonlijk de startfase van het subsidieregister? Voldoet het aan al uw stoute verwachtingen?

Hoe wordt het subsidieregister momenteel gehanteerd binnen de Vlaamse Regering en administratie? Dat is een belangrijk element, want het was de bedoeling dat dat niet enkel informatie gaf, maar ook beleidssturend zou kunnen werken. Welke systemen zijn er opgezet om bijvoorbeeld fraude op te sporen en dubbelstromen te voorkomen?

Hoe worden aan elkaar gelieerde organisaties gedetecteerd als begunstigde in het subsidieregister? Daarmee bedoel ik organisaties die misschien in rechtspersoon, vorm of naam van elkaar verschillen of in alle drie, maar eigenlijk allemaal wel over dezelfde begunstigde gaan. Zijn er systemen opgezet om dat te kunnen filteren?

Tot slot, u sprak de ambitie uit om op basis van het subsidieregister een breed debat te starten over de wenselijkheid en noodzakelijkheid van het brede Vlaamse

subsidiebeleid. Hoe evalueert u de stand van zaken daarvan na een kwartaal? Hebt u daarover binnen de regering de nodige debatten gevoerd? Werden er al subsidies op tafel gelegd waarvan u vindt dat we daar nu eens eindelijk komaf mee moeten maken? Hoe ziet u dat bij uw collega's of – we zijn nu een kwartaal verder – is dat nog een work in progress dat u het komende jaar zult voorzetten?

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mijnheer Vande Reyde, ik dank u voor uw vraag. Ook ik wens iedereen het beste. Ik kijk uit naar onze debatten in deze commissie. En als we onze wensen mogen omzetten in plannen zullen we zeker op het gebied van financiën en begroting dit jaar veel werk hebben, voorzitter.

Mijnheer Vande Reyde, ik dank u voor uw vraag en uw interesse in het subsidieregister.

De startfase van het subsidieregister wordt positief geëvalueerd door mijn administratie en ik sluit mij daar uiteraard graag bij aan. Technisch gezien is de lancering heel goed verlopen. Er waren geen noemenswaardige dataproblemen, er werden geen fouten gemeld en de website viel op geen enkel moment uit. Dat was een beetje onze vrees in het begin, dat de website in de eerste uren zou worden overbevraagd en dat er zich een informaticaprobleem zou voordoen, maar dat probleem heeft zich niet voorgedaan.

De subsidieregisterwebsite werd voor de lancering uitgebreid getest door een divers testpubliek dat de site unaniem als erg gebruiksvriendelijk evalueerde. Wat de volledigheid van de gegevens betreft: de entiteiten van de Vlaamse overheid zijn zelf verantwoordelijk voor de volledigheid van de gegevens. Dat mag zeer duidelijk zijn. Tijdens deze periode vorig jaar, op 1 januari 2022, werd het nieuwe decreet met betrekking tot het nieuwe register van toepassing en dat heeft aangegeven dat het de verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid zelf zijn die moeten zorgen voor die aanlevering van data.

Het Departement Financiën en Begroting faciliteert enkel de website en de verkrijgingstool. De entiteiten zelf evalueren permanent en per kwartaal de kwaliteit en volledigheid van hun data. Het departement doet deze oefening ook van zijn kant. Als we eenmaal een volledig jaar aan data hebben, zullen we samen met de entiteiten grondiger kunnen analyseren of er stromen zijn waaraan het ons nog ontbreekt. Ik denk dat dat richting eind februari het geval zal zijn, want, zoals u nu aangeeft, zit 2022 er nog niet volledig bij. Het hangt er een beetje van af, maar er zal waarschijnlijk nog ongeveer een volledig kwartaal moeten worden toegevoegd.

De beleidssturende impact is op dit moment nog niet meetbaar, maar ik hoop dat alle subsidiërende overheden vandaag en in de toekomst het subsidieregister zullen gebruiken in de gesprekken met hun partners. Ik hoop ook dat de transparantie die deze tool biedt, er onder andere voor zal zorgen dat subsidiërende overheden nog meer zullen nadenken over hun subsidiebeleid, waardoor ieder jaar wel eens voorkomende subsidies waarvan je denkt "dit kan toch niet", niet of toch minder zullen voorkomen. Voor alle duidelijkheid, en ik heb dat altijd gezegd, het subsidieregister op zich, als instrument zelf, zal natuurlijk niet leiden tot fraudebestrijding, tot het aanpakken van dubbele subsidiëring of wat dan ook. Daarvoor moeten beleidsmatige initiatieven worden genomen. Wel zal dat natuurlijk de controle kunnen versterken, ook de controle a priori, waarbij een administratie die plannen heeft of een aanvraag voor een subsidie krijgt vanuit het maatschappelijk middenveld of wat dan ook, eerst eens kan bekijken welke subsidiestromen er al zijn. Hetzelfde geldt zeker bij uitstrek voor een lokaal bestuur, een lokale overheid die een vraag krijgt van een of andere organisatie. Die kan dat dan eens gaan bekijken. Wij kunnen dat niet controleren. Ik kan u dus niet zeggen dat in een bepaalde gemeente een blik op het subsidieregister ertoe heeft geleid dat een bepaalde extra subsidie niet is toegekend. Daar dient het echter wel voor. Ik hoop dat diegenen

van jullie die een vraag binnenkrijgen, eerst eens gaan kijken wat daaraan vastzit, of er al stromen zijn die kunnen worden gedetecteerd. Dat hoor ik informeel toch al wel. Dat geldt trouwens ook voor mezelf. Ik bedoel alleen dat dit niet meetbaar is, dat we dat niet kunnen aangeven. Dat betekent echter niet dat het instrument daartoe niet kan worden gebruikt.

Het effect hangt uiteraard ook samen met de uitbouw van de dataset: hoe verder in de toekomst, hoe meer data. Zoals u weet, zegt een cijfer op zich niet veel. Je moet kunnen vergelijken met andere dossiers en gedurende een tijd. Ik ben er echt van overtuigd dat het subsidieregister op termijn een belangrijke stap is naar een efficiënter gebruik van belastinggeld. Ik ben de heer Van Rompuy trouwens nog altijd erkentelijk voor zijn woorden daarover. Op een bepaald moment drukte hij het zo uit: de transparantie op zich zet al aan tot enige zuinigheid, de transparantie op zich moet er al voor zorgen dat er twee keer wordt nagedacht vooraleer we nieuwe uitgaven doen.

Ik kom tot uw tweede vraag. Ik beoordeel het subsidieregister als succesvol en ook als voldoende aan de beoogde doelstellingen, zeker in de eerste fase, de huidige fase. Ik kan ook niet verhelen dat daar enige trots mee gepaard gaat, maar goed.

Zoals ik daarnet zei, we bieden het subsidieregister aan in het kader van transparantie en in het kader van het effectiever maken van subsidies. Het opladen van alle informatie is verplicht. Dit zal ervoor zorgen dat dit een heel waardevolle tool zal worden. Het VTS (Verstrengh Toezicht Subsidies) zal door de koppeling van alle beschikbare informatie, waaronder die van het subsidieregister, de grootste risico's detecteren. Daardoor zullen we, zonder de controlelast te hoog te doen oplopen, voldoende zekerheid van een correcte betoelaging kunnen geven. De bedoeling is om op basis van de beschikbare tool van VLAIO (Agentschap Innoveren en Ondernemen) en het toevoegen van artificiële intelligentie dit proces voortdurend verder te optimaliseren. Als we eenmaal over een volledig jaar beschikken, ben ik wel van plan om het subsidieregister verder te evalueren, opdat het register nog meer zou worden gebruikt door alle stakeholders. De basistool is er. Zoals ik steeds heb gezegd, dit is een groeiproces. We moeten dan ook regelmatig evalueren op welke manier we die tool kunnen verbeteren. Ik denk daarbij bijvoorbeeld in eerste instantie aan de IPDC-code (interbestuurlijke producten- en dienstencatalogus) die we gebruiken. Daar zijn mijns inziens verbeteringen mogelijk in de omschrijving en de mate van detail. Deze catalogus is wegens het subsidieregister versneld ingevoerd, dus is het niet onlogisch dat er optimalisaties mogelijk zijn. Ik heb mijn administratie wel al gevraagd om de entiteiten verder te sensibiliseren over de IPDC, zodat die informatie verder wordt uitgewerkt. Het is wel zo dat er voor sommige analyses uitgebreidere datasets nodig zijn, bijvoorbeeld van twee of meer jaren. Een eerste evaluatie zal ik vragen aan de administratie na de publicatie van de info over een volledig eerste jaar.

Het instrument zelf is dus de basistool, zo u wilt. Ik denk dat dat het grootste werk is, maar er moet nu verder worden bekeken wat we daar verder mee kunnen doen. Vanaf het begin heb ik het volgende zeer duidelijk gemaakt, want ik denk dat het beter is om geen vergissingen te maken ter zake: je hebt het subsidieregister, dat een weergave is van wat vandaag aan subsidies wordt uitgekeerd, maar daarnaast zijn er natuurlijk heel wat instrumenten die we hebben opgezet om beter met subsidies om te gaan. In die oefening moet je twee dingen heel goed onderscheiden, en bij beide kan het subsidieregister een rol spelen. Enerzijds is er het foutief gebruiken van subsidies, subsidies gebruiken voor iets waarvoor ze niet dienen, dubbele subsidiëring en dergelijke meer. Daarvoor kan het subsidieregister worden gebruikt. Anderzijds heb je de puur politieke afweging: moeten we daar geld aan geven? Dat is een heel ander vraagstuk. Ook daarvoor kun je het subsidieregister gebruiken, ook daarvoor kan het een nuttig instrument zijn, maar daarvoor hebben we natuurlijk veel meer gedaan dan alleen maar dat subsidieregister. Ik verwijs

naar de Vlaamse Brede Heroverweging (VBH). Dat is niet alleen voor subsidies, maar zeker ook daarvoor. (*Opmerkingen van Maurits Vande Reyde*)

De uitgaventoetsing valt daar ook onder, ook weer niet alleen voor subsidies, maar ook zeker voor subsidies. Dat gaat over diverse zaken, ook over fraude en zo, over de controle door de Inspectie van Financiën (IF), over de betere omschrijving van de maatschappelijke doelstelling van subsidies. Dat dient natuurlijk voor een beter debat hier in het Vlaams Parlement, in het halfroond, over waar we nog geld inzetten en waar niet. Ik kom daar straks nog heel kort op terug.

Dan kom ik tot uw vierde vraag. Een rechtstreekse koppeling van aan elkaar gelieerde organisaties is niet voorzien in het subsidieregister. Om die opzoeken evenwel te vergemakkelijken is de link naar de KBO-databank (Kruispuntbank van Ondernemingen) opgenomen onder 'Nuttige links'. Van daaruit kan dat dus wel gebeuren.

Als ik uw vraag goed begrijp – en die is zeker niet onzinnig, daar niet van – zou je al onmiddellijk je subsidieregister moeten koppelen aan alle info uit het Staatsblad. Ik denk dat dat nog een hele stap verder is. In de toekomst is dat misschien mogelijk, maar op dit moment lijkt het me nog een beetje te groen om dat al mogelijk te maken. De KBO-databank, of het nummer, is er in elk geval om dat eventueel te gaan controleren, mocht er nood aan zijn.

Wat uw vijfde vraag betreft, en dat heb ik hier al meegedeeld: de scope van het subsidieregister werd duidelijk bepaald, dat is namelijk ESR 3, 4, 5 en 6 (Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen). Participaties zijn echter geen subsidies. Dat betekent concreet dat het subsidieregister niet uitgebreid zal worden met participaties. Het Departement Financiën en Begroting werkt momenteel wel aan een participatieregister, zoals in de commissie al meegedeeld werd. Dat die naast elkaar gelegd kunnen worden, lijkt me evident, maar het is niet de bedoeling om die twee door elkaar te gaan halen. Dat lijkt me onverstandig en zou mogelijk tot verwarring leiden. Het zijn natuurlijk twee totaal verschillende zaken: als een overheid ergens in participeert, is dat iets heel anders dan een externe partner een subsidie geven om een maatschappelijk doel te bereiken.

Zo kom ik bij uw zesde vraag. Een debat over subsidies is gebaat bij datasets die vollediger zijn, bijvoorbeeld het beschikken over gegevens van een volledig jaar of verschillende jaren die kunnen worden vergeleken. Dat is uw zeer terechte vraag: een soort kerntakendebat of wat dan ook, dat moet natuurlijk ... Het komt regelmatig naar voren. Je mag natuurlijk niet zomaar alle discussies die in de schoot van de Vlaamse Regering gevoerd worden, in de openbaarheid brengen, maar wees er maar zeker van dat het regelmatig naar voren komt. Het moet ook in de juiste context beslist worden. Dat hebben we bijvoorbeeld vorig jaar gedaan, in 2021, bij de begrotingsopmaak van 2022. Nog voor de geboorte van het subsidieregister hebben we dus wel degelijk vooral aan de hand van de brede heroverwegingen een heel groot palet aan subsidies bekeken en er heel wat geschrapt. Die oefening wordt gedaan. Ook wanneer er de dag van vandaag door een collega-minister dingen op tafel gelegd worden, wordt er wel degelijk naar gekeken.

Daarenboven weet u allemaal dat sinds 1 januari 2023 de nieuwe – of de aangepaste, bijgestuurde – Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (VCO) van toepassing is. Daar staan een paar stappen in die ook uit die conceptnota voor verstrengd toezicht van subsidies komen om nog een meer concrete of efficiënte visie te krijgen op die subsidies en op een paar regels, de retroactiviteit van subsidies enzovoort, wat allemaal niet meer kan. We hebben sinds 1 januari dus nog meer handvatten om die discussies te gaan voeren.

Voor alle duidelijkheid: als je die oefening wilt gaan doen, moet dat natuurlijk in de context van een begrotingsopmaak gebeuren. Waarschijnlijk zal dat ook niet meer aan de orde zijn bij een begrotingsaanpassing, omdat we daar de lightversie hebben

afgesproken. Maar nogmaals: ik ben altijd bereid tot voorstellen daarrond. Ik heb zelf lijstjes genoeg, maar als er andere ideeën zijn, is het voor mij geen enkel probleem om ernaar te kijken. Ik sta daar altijd voor open. In het wilde weg schieten is maar al te gemakkelijk. Ik heb er alle respect voor, iedereen wil die subsidies gestroomlijnder en efficiënter gebruiken, maar ik ben geïnteresseerd in concrete voorstellen waar we moeten snijden. Dat heel concreet gaan aangeven is plots veel moeilijker. Ik denk dat er maar weinig subsidies zijn waar echt niemand in Vlaanderen vragende partij voor is. Er zijn er zo, we hebben er al gehad, maar je gaat niet aan de grote bedragen komen, dat is het punt. Als je die grote bedragen wel wilt doen, hoor ik ze graag, zo gemakkelijk is het niet. Maar ze moeten dan zeker meegenomen worden in de context van de grotere begrotingsbespreking.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Heel hartelijk bedankt voor uw zeer duidelijk en omstandig antwoord.

Ik heb een korte, algemene beschouwing en dan nog twee concrete vragen.

Wat mijn algemene beschouwing betreft: de Vlaamse subsidieziekte behoort stilaan tot het 'verhaal van Vlaanderen'. We hebben alle voorbeelden in de afgelopen jaren zien passeren: helikopterlessen, bachbloesemtherapie, de Vlaamse kookapp, honderden miljoenen per jaar naar leegstaande kerkgebouwen en dergelijke ... Het toont aan dat er wel degelijk een probleem is. Maar u hebt gelijk: je kunt niet zomaar zeggen dat al die subsidies, en zeker niet alle subsidies die in het subsidieregister opgelijst staan, nutteloze uitgaven zijn. Daar staan ook uitgaven in Onderwijs, in Welzijn, die als 'subsidie' gecatalogiseerd staan maar wel degelijk een zeer nuttig effect hebben. We moeten het debat dus inderdaad zuiver houden maar het probleem wel erkennen.

Als ik u hoor, en de acties die u ondernomen hebt, waar u terecht trots op mag zijn ... U mag niet alleen trots zijn op het subsidieregister, maar op alle zaken uit uw conceptnota, de 'sunset clause' hoort daar ook nog bij. Als ik de commentaar van het afgelopen reces mag geloven, maakt u kans om minister-president te worden, dus kunt u dat beleid binnenkort nog in hogere kringen verderzetten. U mag er terecht trots op zijn dat u het probleem benoemt en probeert er iets aan te doen.

De opstartfase van het subsidieregister is een eerste goede stap, maar zoals u aangeeft, zijn er nog een aantal stappen te ondernemen en is het daadwerkelijke gebruik ervan belangrijk binnen de verschillende beleidsdomeinen en door de politieke actoren, niet enkel door de regering maar ook door ons als parlement. Wij moeten daar effectief mee aan de slag gaan. De komende jaren zullen uitwijzen hoe dat zal worden gehanteerd.

Ik heb vervolgens nog een aantal concrete vragen over het subsidieregister zelf en niet zozeer over de bredere beleidsimpact. Wat ik bedoel met die gekoppelde organisaties is dat het verleden heeft aangetoond dat bepaalde entiteiten – bedrijven of vzw's – onder verschillende noemers subsidies aanvragen en vaak ook krijgen. We hebben dat bijvoorbeeld gezien bij het uitdelen van de coronasubsidies. Er waren ook een aantal fraudegevallen, daarover hebben we het uitgebreid gehad in de commissie Economie. En dan zou het wel nuttig zijn om in dat subsidieregister op te nemen wie de uitvoerende personen zijn die daar de dienst uitmaken. Niet alleen ter informatie, maar omdat je dan ook als administratie of minister wanneer je een nieuwe aanvraag ontvangt, gericht kunt gaan zoeken of persoon X of Y misschien al heel veel subsidies heeft gekregen. En misschien is dat gerechtvaardigd, omdat die persoon verschillende activiteiten heeft, een persoon kan immers veel doen in zijn leven. Maar dat geeft toch al meer aanleiding om na te gaan of bepaalde organisaties misschien proberen om onder allerlei noemers subsidiepotjes aan te wenden. Dat was mijn opmerking over gekoppelde organisaties.

Mijn tweede vraag gaat over het toezicht van IF. Dat vond ik heel interessant in uw bredere conceptnota. Als ik het kort samenvat, zou IF eigenlijk beleidsoverschrijdend moeten bekijken hoe subsidiestromen beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Is er de voorbije maanden al een aanzet gegeven over hoe dat in zijn werk kan gaan? Is IF daar al mee bezig? Of hoe ziet u dat verder uitgerold worden?

Tot slot, het gaat inderdaad over de cijfers tot het derde kwartaal. De definitieve cijfers komen er dan in februari. Ik heb daarover ook een schriftelijke vraag ingediend, maar ik ben er zeker van dat we het ook van u te horen zullen krijgen. Nu zit de teller al rond 13 miljard euro en waarschijnlijk zal het meer zijn. Vlaamse Veerkracht zal daarin een grote rol spelen, net zoals misschien een aantal energie-maatregelen en de Oekraïne-crisis. Misschien is het nuttig om, als je van jaar tot jaar grote verschillen hebt, de belangrijkste drijvers achter die verschillen aan te duiden. Uiteraard kunnen we die zelf ook opzoeken en hier bespreken, maar het zou misschien nuttig zijn om jaar per jaar te bekijken waar de grote schommelingen zitten en een trackrecord bij te houden van dat subsidieregister.

De voorzitter: De heer Muyters heeft het woord.

Philippe Muyters (N-VA): Ik wil graag heel kort tussenkomen. Subsidies worden nogal vaak over één kam geschoren, terwijl daar eigenlijk heel veel verschil in is. Een deel van die subsidies zijn uiteraard, collega Vande Reyde, het gevolg van onze staatsstructuur. Als je vanuit Vlaanderen bijvoorbeeld vennootschapsbelastingverlaging wilt invoeren, dan kun je dat alleen doen door subsidies te geven aan bedrijven en op die manier die bedrijven economisch te ondersteunen, te richten of te belonen voor het werk dat ze hebben gedaan. En dat maakt het niet gemakkelijk. Idem dito wat het aantrekken van investeringen betreft. Je kunt dat niet doen door bijvoorbeeld de RSZ-bijdrage te verlagen voor onderzoekspersoneel. Dat maakt het nooit gemakkelijk. Dan zoek je uitwegen om toch je eigen beleid in Vlaanderen te kunnen voeren en dan heb je die subsidies.

Ik volg de minister in het laatste element dat hij naar voren bracht. Als je die subsidies analyseert, zul je achter heel wat van die subsidies een redenering vinden die uiteindelijk tot de conclusie zal leiden: "Ja maar, als het zo zit, dan is het toch..." Het lijkt eenvoudig om die grote getallen aan te halen, te zeggen dat er al 13 miljard of 15 miljard euro is en dat wij zoveel subsidies geven. Maar tegenover elke subsidie zou er een key performance indicator (KPI) moeten staan, met doelstellingen die moeten worden bereikt, zodat dat ook wordt opgevolgd. Dan weet je wat je met die subsidies wilt bereiken en kan dat een instrument zijn dat je goed kunt inzetten. Ik wil ervoor pleiten om subsidies niet als iets vies te beschouwen, maar elk op zich te bekijken vooraleer we ze beoordelen.

Ik volg het: elke subsidie moet apart worden bekeken om daarover te kunnen oordelen. Dat is geen gemakkelijke oefening, wellicht is ze daarom nog nooit echt gebeurd. Het subsidieregister geeft minstens al de kans om wat meer zicht te hebben op een aantal zaken die wat minder zuiver zijn, op verschillende overheden of verschillende instellingen die subsidiëren. Ik ben dan ook heel blij met de stappen die al werden gezet.

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mijnheer Vande Reyde, mijnheer Muyters, dank u wel voor uw bijkomende opmerkingen. Mijnheer Muyters, ik sluit mij uiteraard aan bij het laatste wat u zei, over de hoogte. De relance en zo, dat zit daarin. Als het een ESR-code (Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen) heeft, zit het erin. Dat is de gemakkelijkste stelregel. Het probleem zit echter ook voor een deel bij de definitie van 'subsidie'. Bij de conceptie van het register hadden we de keuze. We konden een nieuwe definitie sensu stricto toepassen, wat meer zou aansluiten bij de 'toogdefinitie', bij hoe u dat gebruikt in het debat, maar

we hebben ons dan toch gehouden aan de definitie van de VCO. Dat zorgt ervoor dat bijvoorbeeld steden en gemeenten en nog een paar zaken ook als subsidie worden aangezien, maar dat is niet volgens de toogdefinitie. Lonen hebben we er uiteraard wel uitgehaald.

Ik zou al die maatregelen niet nemen, mocht ik het probleem niet erkennen, maar men mag het probleem ook niet groter maken dan het is. Die nuance is wel nodig.

Wat de Inspectie van Financiën betreft, die doet natuurlijk een controle. Zij hebben zelf de bevoegdheid om eens te gaan controleren, steekproefsgewijs of als er aanleidingen zijn, hearsay of wat dan ook, en dat eruit te halen. Hun bevoegdheden ter zake zijn zeer verregaand. Dat gaat al echt richting fraudedetectie mogen doen. Dat is de rol die zij op zich nemen. Ik ga ervan uit dat wij het natuurlijk te horen zullen krijgen zodra daar iets wordt gevonden, maar ik stuur de Inspectie van Financiën niet aan. Dat wilde ik eigenlijk zeggen. Dat is zelfs een federale bevoegdheid. Ik weet echter niet of ik uw vraag goed heb begrepen.

Wat die verschillende bedrijven betreft, blijf ik bij het antwoord dat ik daarnet heb gegeven. Het koppelen van al die gegevens aan wat er in het Belgisch Staatsblad staat, per bedrijf, per instelling of wie ook de subsidie ontvangt, dat lijkt mij alsnog een stap te ver, en dat zal nog lang zo zijn, denk ik. Eerst en vooral is er de privacy van natuurlijke personen. We hebben al maatregelen moeten nemen om ervoor te zorgen dat het subsidieregister niet helemaal onderuit werd gehaald, dat we de privacy niet kunnen schenden.

Ik wil ook de opmerking maken dat eenzelfde organisatie wel degelijk op een correcte manier vanuit heel veel verschillende subsidiestromen centen kan tappen. Ik heb daarvan altijd hetzelfde voorbeeld gebruikt. Ik heb onlangs enkele mensen daarvan ontmoet, in het kader van erfgoed trouwens. Ze zeiden me dat het voor hen toch een beetje lastig was om altijd te worden vernoemd, maar ik ga het nu nog eens doen, met de bevestiging dat de subsidies die zij krijgen, wel degelijk goed zijn besteed. Dat gaat over Broeders van Liefde. Zij krijgen heel veel subsidies, maar dat gaat naar scholen, naar onderwijs, naar jeugd, naar heel veel gehandicaptenzorg, naar ouderenzorg. Dat zijn natuurlijk allemaal verschillende subsidiestromen, maar dat is goed besteed. We laten zo externe partners een maatschappelijk doel vervullen. Daar willen we hun ook voor betalen. Daar gaat het dus niet over.

Mijnheer Vande Reyde, waar ik een beetje op wil aansturen, maar wat niet zo gemakkelijk is, zij het dat de nieuwe VCO daar wel bij helpt, is dit: we moeten echt leren om veel meer aandacht te hebben voor waarom we een subsidie geven, niet aan wie. Dat blijft toch een moeilijkheid. Ik weet dat u het daar waarschijnlijk eens mee bent, maar we moeten bekijken wat het maatschappelijk doel is dat we willen bereiken. Waarom geven we subsidies aan het onderwijs? Omdat we kindjes slimmer willen maken. Ouderenzorg? We willen oudere mensen een mooie oude dag bezorgen. Gehandicaptenzorg? We willen die mensen zo veel mogelijk ondersteunen bij wat ze nodig hebben. Dat is het maatschappelijk doel. Wij focussen echter nog altijd veel te veel op welke organisatie dat is. Neen, de vraag is: als we iemand een euro geven, besteedt hij die euro aan het maatschappelijk doel dat de reden is waarom we die geven? Die vraag moet veel meer centraal staan. Ik denk dat u het daar wel mee eens bent. In die zin lijkt het me echter iets minder relevant om de samenstellingen van elke raad van bestuur van elk bedrijf dat subsidies krijgt, aan een kruiscontrole te onderwerpen. Ik weet niet of dat veel meerwaarde zou hebben. Een bestuurder kan immers in vijf verschillende bedrijven zitten, maar als die allemaal met degelijke innovatie bezig zijn, met een ander onderdeel of wat dan ook, en elk van die onderdelen krijgt dat correct, op aanvraag, volgens een perfect dossier en met een zeer klaar maatschappelijk doel voor ogen, dan is dat allemaal goed. Dan loopt dat goed. Alleen maar dat controleren, zal u dus geen zekerheid geven. Dat zal u te veel doen geloven dat u misschien iets fouts vaststelt,

maar dat is daarom niet zo. De reden controleren waarom de subsidie wordt gegeven, doet dat wel. Ik probeer het maar zo duidelijk mogelijk te verwoorden.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Interessante beschouwingen, en ik ben het eigenlijk met alles eens. Ik heb een korte slotbemerking. Ik sluit me volledig aan bij wat collega Muyters zei. Dat is niet het verhaal van Vlaanderen, maar dat is een beetje de pijn van Vlaanderen, dat je in een staatsbestel zit waarbij de belangrijkste hefboom op het ene niveau zit. Het enige wat je dan vaak als regio kunt doen, is subsidies geven. Mijnheer Muyters, dat ontslaat ons echter niet van onze taak, en ik denk dat we daarover van mening verschillen. Die subsidies mogen niet heel vrijblijvend zijn omdat je toch maar moet uitgeven en toch maar iets moet doen. Ik weet dat dat een ongemakkelijk debat is. Dat zorgt voor wat gêne, zeker als dat op Vlaams niveau is. Ik merk dat elke keer ik een idiote subsidie aankaart. Dan komt men met de commentaar dat er toch een doel is en dit en dat. Ik begrijp dat dat wat ongemakkelijk is, maar we moeten dat debat wel voeren. We moeten dat durven te voeren, voor de toekomst van Vlaanderen, voor de toekomst van een volwassen regio, en om ervoor te zorgen dat de belastingmiddelen gaan naar de zaken die belangrijk zijn. Er wordt gezegd dat de grote bedragen niet te vinden zijn bij onzinnige subsidies. Ik kan zo een lijstje opsommen waarmee je de wachtlijsten voor mensen met een beperking helemaal kunt wegwerken. Als je dat ziet, dan denk ik dat we het ter zake nog beter kunnen doen.

Wat mijn opmerking over de Inspectie van Financiën betreft, dat is misschien voor voor een volgend debat, maar ik dacht dat zij in de conceptnota een rol hadden in het in kaart brengen van beleidsdomeinoverschrijdende dubbelstromen of het beleidsdomeinoverschrijdend beter regelen van beleidsmatige subsidies. Misschien heb ik de conceptnota echter verkeerd begrepen. We zullen daar misschien binnenkort nog op terugkomen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Maurits Vande Reyde aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over het begrotingsresultaat 2022 en de impact van de stijgende rente op de Vlaamse begroting – 1057 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Steven Vandeput

De voorzitter: We blijven bij de heer Vande Reyde die zich zorgen maakt over de impact van de stijgende rente op de Vlaamse begroting.

De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Ik maak mij over heel wat dingen zorgen, maar alvast niet over uw enthousiasme.

Collega's, we hebben hier jarenlang het verhaaltje gehoord, voornamelijk van linkse partijen, dat het geld gratis is en dat je als overheid zoveel mogelijk geld moet uitgeven, dat geld uitgeven zelfs geld zou opbrengen. Ik herinner mij dat iemand dat zei in een begrotingsdiscussie uit 2019 of 2020, dat we geld verdienen door geld uit te geven. Als we die beelden nu zouden terugzien, zouden we die hallucinant vinden. En de realiteit heeft ons intussen ingehaald, want voor wie het nog niet heeft gemerkt: de evolutie van de rente is stijgend.

De tweede begrotingscontrole van 2022 vond plaats in december. Daaruit bleek dat het tekort, het vorderingensaldo minder groot was dan verwacht. Maar daarbij

werd er natuurlijk nog rekening gehouden met de rentelasten die gebaseerd waren op de toen geldende evolutie.

Het finale resultaat van 2022 zal uiteraard ook een impact hebben op de evolutie van de Vlaamse schuld. Als gevolg van enerzijds de toename en verwachte verdere stijging van de schuld en anderzijds de stijging van de rente, bleek uit de recente meerjarenraming dat die toename van de intrestlasten meer dan 1,2 miljard euro zou zijn. Ik heb de grafiek bij mij. 1,2 miljard euro is een serieus bedrag, daar kun je beleidsmatig iets mee doen. En dat zal in Vlaanderen gedurende de lopende periode tegen 2027 volledig opgaan aan rentelasten. Dat is toch iets om ons zorgen over te maken of beleidsmatig na te gaan wat die evolutie is.

Recent weten we dat de rente stijgt, ook gezien het gewijzigde beleid van de Europese Centrale Bank. We hebben al gezien dat de impact daarvan op het federale niveau gigantisch is. We moeten dan ook de vraag stellen wat daarvan de budgettaire gevolgen zijn op het Vlaamse niveau en of de prognoses die we hebben van de rentelasten nog wel stroken met de realiteit. Minister, het is niet de bedoeling om de hele schuldproblematiek in het breed te bespreken, maar de vraag is effectief of de prognoses van de rentelasten nog accuraat zijn.

Minister, is er al zicht op het verdere begrotingsresultaat van 2022? Ik neem aan dat we dat ook in de jaarrekening te zien zullen krijgen, maar misschien hebt u daar al meer gegevens over.

Wat is de impact van het resultaat voor de begroting 2023 en de volgende jaren, zowel inzake saldo als schuld?

Wat is de impact van de recente evolutie van de rente, ook de internationale, op de rentelasten die we momenteel in kaart hebben gebracht? En strookt die prognose van 1,2 miljard euro tegen 2027 nog met de realiteit? Of moeten we er rekening mee houden dat ook die rentelasten mee naar boven zullen moeten worden bijgepast? U hebt in het verleden terecht aangeduid dat we qua financiering heel veel op lange termijn hebben gefinancierd, dat het probleem zich vooral situeert bij de herfinanciering en dat daardoor het risico op Vlaams niveau al bij al gematigd is. We kunnen de evolutie van de rente voor het komende jaar niet inschatten, maar geldt dat nog steeds nu die alleszins in stijgende lijn is?

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mocht ik alle voorspellingen die u doet, kunnen waarmaken, dan zou ik waarschijnlijk niet meer aan het werk zijn. Maar goed, dan zou ik wel andere dingen doen. *(Opmerkingen van Björn Rzoska en van de voorzitter)*

Mijnheer Vande Reyde, ik ga misbruik maken van het antwoord dat ik mag geven om op uw laatste opmerking van de vorige vraag om uitleg te antwoorden. Als u voorstellen hebt, laat het ons dan weten, leg ze via uw partijgenoten op de tafel van de regering of zoek met de collega's in dit parlement een meerderheid. Dat is geen probleem voor mij, ik ben daar zeker toe bereid. U doet de uitspraak dat we de wachtlijsten in de gehandicaptenzorg volledig zouden kunnen wegwerken door het schrappen van subsidies. Ik kan gemakkelijk voor een paar miljarden euro's aan schrappingen voorstellen, dat is geen probleem. Maar we moeten ze er ook doorkrijgen. In een democratie doet niemand iets in zijn eentje en daar zit het probleem. Voor alle duidelijkheid: dat is natuurlijk ook de sterkte van onze democratie. Maar dat maakt het in mijn ogen wel wat unfair of problematisch om zo'n uitspraak te doen. Het is wel net iets moeilijker dan dat. Maar ik sta er 100 procent voor open en als er daar in dit parlement een meerderheid voor is, wil ik daar zeker naar luisteren. Laat maar horen, uw collega's zijn daar zeker toe bereid.

Ook een zeer terechte bemerking betreft de rente-evolutie, die wij bij wijze van spreken dagelijks opvolgen. Ik zal de drie vragen in één antwoord beantwoorden.

De jongste beschikbare raming is die van het monitoringrapport. Het eerste voorlopige begrotingsresultaat met betrekking tot 2022, het cijfer dat ook zal worden overgemaakt aan het INR (Instituut voor de Nationale Rekeningen), is beschikbaar in de tweede helft van februari. Zodra dat beschikbaar is, zullen we dat aan het Vlaams Parlement overmaken, zoals elk jaar. Prestaties die nog betrekking hebben op 2022, kunnen en moeten sinds ESR 2010 (Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen) nog in de loop van januari worden verrekend op 2022. Dat verklaart mede waarom we pas in februari het eerste resultaat van het voorbije begrotingsjaar hebben.

De evolutie van de schuld wordt door meerdere factoren bepaald, onder andere door het vorderingensaldo. Het jaarlijkse kas-, schuld en waarborgrapport geeft de evolutie van de schuld en de diverse componenten weer. Het INR publiceert in april de cijfers van de eerste notificatie. Dat is het vorderingensaldo en de schuldpositie. Bij de begrotingsopmaak 2023 zijn zoals steeds renteassumpties gehanteerd, op basis van het economisch budget van het Federaal Planbureau. Zo werd voor de kortetermijnrente 1,9 procent gehanteerd als assumptie, terwijl dat voor de rente op langere termijn, bijvoorbeeld de OLO (obligation linéaire - lineaire obligatie) op tien jaar, 3 procent is. De rentemarkt kenmerkt zich vandaag, net al veel andere, door de hoge volatiliteit. Zo steeg tussen 15 december en eind december, dus op twee weken tijd, de Belgische tienjaarsrente van 2,5 procent naar 3,2 procent, dus met 0,7 procentpunt. Met dat voorbeeld wil ik maar aangeven hoe volatiel dat is. Dat maakt dus al een heel groot verschil voor de getallen waarmee wij werken. Sinds de jaarwisseling is deze rente echter opnieuw wat teruggevallen. Vandaag is de OLO voor tien jaar rond de 2,7 procent. U vraagt assumpties en inschattingen. Ik begrijp dat ook, maar op precies een maand tijd ging dit dus van 2,5 procent naar 3,2 procent en dan terug naar 2,7 procent. Dan is het natuurlijk moeilijk om daar in mijn antwoord op u een concreet cijfer op te plakken.

De kortetermijnrente, nemen we als voorbeeld de Euribor op drie maanden, is nu ongeveer 2,3 procent. De 'euro short-term rate', die van belang is voor het kas-sierscontract, staat op dit moment rond de 1,9 procent. Bij de begrotingsaanpassing zal er zoals steeds een update gebeuren van de economische parameters, de verwachte en de gerealiseerde, want er is ook een impact op de middelen van de Bijzondere Financieringswet, en de impact daarvan op de begroting. Daar dient die aanpassing immers voor.

Op dit moment lijkt het er dus niet op dat de evolutie van de rentepercentages aanleiding zal zijn tot het bijstellen van het rentebudget. Uiteraard monitoren we de rentemarkt voortdurend. U weet dat we tussen de Septemberverklaring en de uiteindelijke goedkeuring van de begroting in het parlement ook al een aanpassing hebben gedaan. Ik weet niet meer hoeveel het was. 70 miljoen euro of zo, denk ik. We houden daar dus wel degelijk rekening mee, we schatten dat voortdurend in, maar, zoals aangegeven, dat is zeer volatiel. Tenzij we hier om de twee weken met een begroting moeten staan, wat voor alle duidelijkheid geen uitnodiging of voorstel was, lijkt het me weinig zinvol om dit te doen.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Dank u voor uw antwoord. Ik ga ook eventjes misbruik maken van de gelegenheid om nog te repliceren op wat u zei. Ik ben er zeker van dat de voorzitter even galant zal zijn. U hebt voor honderd procent gelijk: politiek gaat over...

De voorzitter: Mijnheer Vande Reyde, de voorzitter past het reglement toe, niets meer en ook niets minder. U hebt het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Oké. Politiek gaat inderdaad niet over gelijk hebben, maar gelijk krijgen, en daarvoor moet je inderdaad meerderheden hebben. Ik vind wel dat het de taak van een individueel parlementslid is om aan te geven hoe het voor hem wél moet en in welke richting het beleid moet evolueren. Dan heb je de keuze tussen ofwel eigenlijk niks zeggen ofwel zeggen welke richting dit voor jou moet uitgaan. Dat is een keuze die je maakt als parlementslid. Ik begrijp uw bedenkingen daarbij, maar ik denk dat we een sterker parlement zouden hebben als we dat allemaal zouden doen. Dat terzijde.

Bedankt voor uw antwoorden in verband met de rente-evolutie. Ik ben een beetje op mijn honger gebleven. Ik snap ook wel dat u niet elke week nieuwe inschattingen van de rente-evolutie kunt geven, maar ik neem aan dat dat binnen uw administratie wel wordt opgevolgd en dat er alleszins wel cijfers beschikbaar zijn over wat de huidige impact zou zijn op onze huidige rentelast. Ik verklaar eventjes waarom ik dat vraag, namelijk omdat ik natuurlijk zie wat de Nationale Bank zegt over het bredere federale kader. Ik lees in de analyse van de Nationale Bank dat de houdbaarheid van de Belgische schuld, die uiteraard veel groter is, dan hebben we het over 10 miljard euro aan rente, problematisch is bij stijgende rentevoeten, dat de sterke stijging zal zorgen voor een onrustwekkende schulddynamiek, vooral voor de federale overheid, Wallonië en Brussel. Wallonië heeft al een rentelast van 1,5 miljard euro. Enkel in Vlaanderen zal bij ongewijzigd beleid de schuldgraad dalen. In alle andere entiteiten zal die verder toenemen.

Het plaatje dat daar wordt geschetst, zegt eigenlijk dat het vooral heel problematisch is voor de federale schuld en de schulden van de andere regio's. Maar de Nationale Bank maakt geen detailcijfers over de regio's. Ik zou dan ook willen weten hoe dat bij ons is gesteld. Volgens mij is dat beeld veel minder onrustwekkend dan het bij anderen is. Maar het is voor ons wel nuttig om dat te weten en om ons daarop te kunnen voorbereiden in de aanloop naar toekomstige begrotingscontroles. En als die cijfers beschikbaar zijn bij u, ook al zal het dan altijd wel een momentopname zijn, lijkt het mij, gezien de huidige omstandigheden en de analyses die de Nationale Bank maakt, nuttig om daarvan op de hoogte zijn. Maar goed, ik schik mij in het tijdschema dat u daar vooropstelt. We zullen het dan wel te horen krijgen bij een volgende begrotingscontrole. Laten we hopen dat de schok dan minder ernstig is dan dat die momenteel op andere beleidsniveaus is.

Voor de rest heb ik daar geen bijkomende opmerkingen bij. Ik kan alleen maar herhalen dat ik sommige uitspraken van enkele jaren geleden hallucinant vind, waarbij professoren zeggen dat het geld de deur uit moet en dat linkse partijen zeggen dat we tot 5000 miljard euro nieuwe uitgaven moeten doen op Europees niveau. Ik heb Dermine daar uitspraken over horen doen. Als je dat vandaag bekijkt, in het licht van wat we nu weten, dan was dat gewoon totale onzin en is dat intussen ontkracht. De lage rente mag er nooit voor zorgen dat we zomaar met geld smijten. Dat is een les voor de toekomst. Ik ben blij dat we die les op Vlaams niveau niet moeten leren, omdat we dat ook niet hebben gedaan. Dat is een les voor sommige politici om zich op economisch vlak misschien wat bij te scholen.

De voorzitter: De heer Coel heeft het woord.

Arnout Coel (N-VA): Ik begrijp uiteraard de bezorgdheid van mijn collega. Maar het grote verschil tussen Vlaanderen en de andere entiteiten waarnaar hij verwijst met de uitspraak van de Nationale Bank is natuurlijk dat we die begroting op Vlaams niveau wel onder controle houden en naar een evenwicht toewerken. Als je een structureel gezonde begroting hebt, houd je je schulden per definitie onder controle. Dat is een aanmoediging voor alle andere niveaus om ook die weg in te slaan.

In het kas-, schuld- en waarborgbeheerrapport zullen we de details over de evolutie van de schuld wel kunnen lezen. In het vorige rapport hebben we gelezen dat

93 procent van de schuldstromen via langetermijnrentevoeten gefinancierd zijn en 6,71 procent op korte termijn. Verwacht u daar grote evoluties? Of zal dat in dezelfde verhouding blijven? Hoe ziet u dat? Ik heb het dan over de verhouding tussen de lange termijn, de vastgelegde schulden, rond de 93 procent, en de korte termijn rond de 6,7 procent, gezien de schommelende rentevoeten.

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Ik zal de laatste vraag het eerst beantwoorden. Dat is iets waarover we ons nu laten adviseren door het schuldcomité. Op dit moment is het nog altijd zo dat we een deel op korte termijn financieren, omdat de rente daar veel lager is. Ik probeer het uit te leggen, het werkt volgens wiskundige modellen. Op dit moment kun je zeggen dat de langetermijnrente 3 procent bedraagt. Daarnet had ik het over 2,7 procent, maar laten we het om het gemakkelijk te maken, afronden naar 3 procent. Als die kortetermijnrente bijvoorbeeld 0,3 of 0,4 procent bedraagt, dan moet je bekijken hoe vaak je die korte termijn van bijvoorbeeld zes maanden of een jaar – voor commercial papers is dat maximum een jaar – hebt vooraleer je aan de lange termijn zit en welk voordeel je daaraan hebt. Dat is opnieuw een beetje afwegen en verdelen. Je moet wat verspreiden, je mag niet alle eieren in één mand leggen.

Het is een heel moeilijke afweging die wellicht ooit een keer verkeerd zal gebeuren. Je zult daar wellicht ooit minder voordeel van hebben, maar dat weet je altijd pas achteraf en dat is de grootste moeilijkheid. Maar op dit moment is die verhouding nog altijd zo. Toen was het 93 of 94 procent op de lange termijn. Als je het met zekerheid wilt weten, moet je het nog maar eens vragen, maar ik denk dat het ongeveer zo iets is.

Mijnheer Vande Reyde, we zitten op dezelfde lijn wat dit punt betreft. Dat heb ik altijd gezegd. Zeker met die uitspraken, al is 5000 miljard euro wel heel veel, want dat zou tien of elf keer de schuld van België zijn. Maar ik ben het er principieel helemaal mee eens. We moeten dat in de gaten houden, zeker voor de tijden die nog voor ons liggen, die heel onzeker zijn en waarbij we een gezonde schuldpositie nodig zullen hebben om goed te kunnen antwoorden op al die uitdagingen.

Ik denk dat wij als Vlaanderen onze rol daar correct spelen. We gaan richting een begrotingsevenwicht. Het is dus zoals ook de heer Coel zegt: die schuld loopt dan niet verder op.

Twee, de Nationale Bank heeft het inderdaad ook bevestigd. Je verwijst naar die studie waaruit blijkt dat Vlaanderen degene is wiens schuld beheersbaar is en degene die dus goed zit. Ik kan het niet meer citeren, maar ik denk dat we daar veel woorden gelezen hebben die plezant zijn voor ons en echt wel aangeven dat we het goed doen.

Uw ene vraag is of we moeten gaan bijstellen of niet. Het spijt me verschrikkelijk, maar ik vind het onzinnig om om de twee weken een herberekening te gaan doen. Zoals gezegd, is er tussen de Septemberverklaring en de uiteindelijke indiening van de begroting in het parlement 80 miljoen euro bij gestoken. Ik had daarnet 70 gezegd, maar er is 80 miljoen euro bij gestoken. Op dit moment en waar we vandaag staan, is het niet nodig om bij te sturen. Vandaag is dat zo, maar morgen weet ik het niet meer, volgende week weet ik het al zeker niet meer en over drie weken is verre toekomst. Dus in die zin is dit het meest transparant dat ik kan zijn, omdat we alleen maar kunnen werken met de gegevens die we krijgen of die beschikbaar zijn.

Maar goed, binnenkort is er de monitoring die wat duidelijkheid zal geven. Het volgende moment is wanneer het Planbureau komt met zijn economische parameters. Ook het Planbureau moet trouwens assumpties aannemen die heel moeilijk zijn. Op basis daarvan zullen wij bij de begrotingsaanpassing licht bekijken hoe het

precies zit. Dit is er natuurlijk eentje die binnen die lightversie wel wordt aangepast als het nodig is.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord voor een slotreplik.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Wat informatie verstrekken betreft, hebt u misschien wel een punt, en hebt u mij misschien wel overtuigd. Je kunt elke week wel informatie geven, maar we hebben geijkte momenten. Ik zeg dat als schepen van Financiën vaak ook lokaal. Daar hebt u dus wel gelijk, denk ik.

Wat de uitspraak van 5000 miljard betreft: dat plan was effectief voorgesteld door PS-minister Dermine, die vond dat Europa 5000 miljard moest uitgeven. Dat was een uitspraak van 19 oktober 2021, dat zijn dus niet de middeleeuwen.

Goed, we zullen het verder in de gaten houden. We weten dat het gevaar voor Vlaanderen minder nijpend is dan op andere niveaus. Maar ik denk dat we de lijn moeten aanhouden, dat die rentelast er echt wel voor zorgt dat je minder kunt uitgeven aan beleid en beleidsuitdagingen. Laat ons dat altijd in gedachten houden.

Minister Matthias Diependaele: Als de voorzitter het toelaat ... Want het reglement is strikt. Het is puur informatief. In de algemene toelichting staat er een sensitiviteitsanalyse van de rente, en die is natuurlijk zeer nuttig. We zijn er zeer transparant in; je kunt daardoor zelf berekenen wat het moet zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Maaïke De Vreese aan Zuhâl Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de ondersteuning van slachtoffers bij het terreurproces over de aanslagen in Brussel en Zaventem
– 1072 (2022-2023)**

Voorzitter: de heer Steven Vandepuut

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaïke De Vreese (N-VA): We hebben het in deze commissie al een aantal keren gehad over het proces over de aanslagen dat er toen aan kwam. Op 30 november 2022 is het assisenproces dan eindelijk van start gegaan. De slachtoffers hebben daar zeer lang op moeten wachten – meer dan zes jaar. Het proces heeft al heel veel vertraging opgelopen wegens de discussies over onder andere de beschuldigenbox, het transport en de naaktfouilles van de beschuldigen. Het tumultueuze verloop van het proces heeft ongetwijfeld ook een impact op die slachtoffers. Slachtofferorganisatie Life4Brussels noemde de blokkering in het proces surrealistisch.

Naar aanloop van het belangrijke proces hebt u ruim op voorhand de nodige voorbereidingen getroffen om de slachtoffers te ondersteunen. Voor het proces werd er meermaals contact opgenomen met alle slachtoffers om hen goed voor te bereiden. Om de slachtoffers tijdens het proces te ondersteunen, hebt u ook voor extra capaciteit gezorgd. Er werd een pool van 38 justitieassistenten samengesteld die in een beurtrol aanwezig zijn tijdens het proces. Er werden hiervoor 25 extra tijdelijke justitieassistenten aangeworven. Op die manier garanderen we dat de slachtoffers worden bijgestaan door ervaren justitieassistenten in deze moeilijke periode van hun leven.

Minister, hoe het proces van start gegaan is: ik denk dat we dat allemaal enorm, enorm betreuren. Waar we toch hopen dat slachtoffers op een degelijke manier behandeld worden, zeker als je weet hoe zwaar de feiten op hun persoonlijke leven wegen én op hun mentaal welzijn, dan denk ik dat de manier waarop het proces tot

nu toe verlopen is, gewoon hallucinant is. Ik hoop dat dit in de toekomst op een andere manier kan. Daarom ook vind ik deze vraag zo belangrijk, omdat die ondersteuning van die slachtoffers tijdens het verdere verloop van het proces cruciaal zal zijn.

Dus, minister, kunt u toelichting geven over hoe de ondersteuning van de slachtoffers op dit moment verloopt? Kunt u toelichten hoeveel vraag er is naar die ondersteuning? Volstaat het aantal justitieassistenten om de slachtoffers op te vangen? En zijn er nog onregelmatigheden geweest tijdens het proces die een impact hadden op de slachtoffers of op jullie werking, de werking van de justitieassistenten?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhul Demir: Een proces als dit met meer dan duizend burgerlijke partijen dat minstens zeven maanden zal duren, heeft Vlaanderen nog nooit gekend, natuurlijk. Zoals ik eerder heb verteld, hebben onze diensten zich vooraf goed voorbereid, zodat we tijdens het proces de slachtoffers goed zouden kunnen ondersteunen. Momenteel worden de zittingen bijgewoond door een paar tientallen slachtoffers en nabestaanden. Daarnaast zijn er ook heel wat slachtoffers die de zittingen via de webradio volgen. De justitieassistenten merken ook wel dat het aantal slachtoffers dat aanwezig is, erg afhangt van de fase van het proces. Zo waren er bij de start van het proces meer slachtoffers aanwezig dan de voorbije dagen. En tijdens het verhoor van de beschuldigen en de getuigenissen van de slachtoffers en nabestaanden verwachten we dan opnieuw meer slachtoffers.

De justitieassistenten slachtofferonthaal zijn sowieso elke dag aanwezig op het proces. Het gaat om een zes- à achtal justitieassistenten. Momenteel volstaat dit om de slachtoffers ook op te vangen. Er heeft ook een reserveploeg permanentie, zodat er – mocht het nodig zijn – snel extra justitieassistenten aanwezig kunnen zijn. We zijn dus klaar om snel te schakelen naargelang de fase van het proces.

De justitieassistenten zitten in de zittingszaal ook steeds tussen de slachtoffers. Als een slachtoffer vragen heeft of het soms emotioneel lastig krijgt, dan zal de justitieassistent er voor hem zijn. Slachtoffers die de zittingszaal even willen verlaten, worden begeleid naar het slachtofferlokaal of naar de gesprekslokalen en krijgen daar de nodige ondersteuning.

Sommige slachtoffers willen ook dat dossier nog eens inkijken of willen bepaalde beelden van de bewakingscamera's herbekijken. Ook daar is er de nodige ondersteuning.

Er is ook elke dag een telefonische en online permanentie via een specifiek telefoonnummer en e-mailadres. Slachtoffers die het proces via de webradio volgen, kunnen ook daar altijd terecht voor vragen en ook ondersteuning.

We doen vanuit Vlaanderen dus ons uiterste best om de slachtoffers zo goed mogelijk bij te staan.

Maar tijdens de kerstvakantie is er iets frappant gebeurd. De voorzitter besliste dat de knuffelhond van de Brusselse politie de ondersteuning van de justitieassistenten moest vervangen tijdens de getuigenis van de slachtoffers, omdat – en nu wordt het wel heel grof, denk ik – een knuffelhond de getuigenis niet kan beïnvloeden. Dit wil dus zeggen dat de voorzitter van het Hof van Assisen niet alleen de kerntaak van de justitieassistent – slachtofferassistentie – kennelijk in twijfel trekt, ondanks dat de dienst slachtofferonthaal al jaren slachtoffers bijstaat op assisenprocessen, maar daarenboven beweert ze dat een justitieassistent niet neutraal is. Om er nog een lap bovenop te geven zegt ze eigenlijk dat een getuigenis van een slachtoffer neutraal moet zijn, en als klap op de vuurpijl vindt ze het voldoende dat slachtoffers – die zo veel hebben moeten doorstaan, nog eens zes jaar hebben moeten wachten op het proces, bijna uitgelachen worden door de daders in dit proces – enkel maar het recht hebben op bijstand door een hond.

Het tart alle verbeelding. Ik vond dat toch zeer merkwaardig. Ik vind dat een rechtsstaat onwaardig. Dit brengt ons dertig jaar terug in de tijd, en geeft daders alle kansen om het proces te boycotten, en slachtoffers daarentegen geen enkele kans om hun getuigenis waardig te brengen. Dus ik kan niet anders dan zeggen dat dit een grote farce was voor de slachtoffers. Wij hebben justitieassistenten die de slachtoffers moeten begeleiden. Dit is allemaal heel moeilijk en emotioneel, en dan zegt de voorzitter dat de knuffelhond de justitieassistent wel zal vervangen. Sta me toe dat ik dat met heel grote verbazing heb aangehoord.

Zoals jullie mij kennen, heb ik het hier niet bij gelaten. Ik heb dan contact opgenomen met de Franstalige collega's om te vragen of zij dat ook zo vreemd vonden. Of zijn we de enigen die dat vreemd vonden? Gelukkig stonden we op dezelfde lijn. We hebben dan samen een brief geschreven naar de voorzitter, met de vraag om op die beslissing terug te komen. Uiteindelijk heeft ze dat gedaan, in een zitting waarbij ze vroeg of niemand daar bezwaar tegen had. Natuurlijk had niemand daar bezwaren tegen. Het is de logica zelve dat de justitieassistenten bij de slachtoffers zitten.

Ik was toch wel opgelucht, want ik had even vragen bij de justitie en de rechtsstaat als justitieassistenten vervangen worden door knuffelhonden. Ik kreeg dat ook helemaal niet uitgelegd aan de slachtoffers. Kun je je dat voorstellen? Dat is echt ongelooflijk. De daders hebben via hun advocaten heel veel verkregen, en de slachtoffers moeten het dan maar doen met knuffelhonden. Neen, daar waren we het niet mee eens, en we hebben dat dan ook laten rechtzetten.

Ik zal sowieso nagaan of een verdere wettelijke verankering, al dan niet via federale regelgeving, nodig is om de opdrachten van de diensten slachtofferonthaal te vrijwaren, zodat de voorzitters in de toekomst niet meer de kans hebben om zoiets belachelijks en onmenselijk te zeggen. In zo'n situatie, in zo'n terreurproces, vind ik dat gewoon onbegrijpelijk. Het is een slag in het gezicht van de slachtoffers, en ik wil dit gewoon niet meer meemaken in de toekomst. We zullen zien of we wetgevend kunnen optreden om de rechters niet meer toe te laten om zoiets te doen.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Dat is gewoon een absoluut hallucinant verhaal, schrijnend in feite. Die mensen hebben meer dan zes jaar gewacht op een proces. Ze zijn ook zes jaar voorbereid, mentaal voorbereid, op dit proces. Uzelf hebt ervoor gezorgd dat die justitieassistenten klaar stonden. Dat zijn ook een soort vertrouwenspersonen geworden voor die slachtoffers. Er zijn daar ook soorten beloftes gemaakt om die mensen tijdens het proces wel degelijk bij te staan. En dan vind ik het van een zekere wereldvreemdheid getuigen dat een voorzitter van een Hof van Assisen die probeert te vervangen door een hond. Ik dacht eerlijk gezegd dat dat een slag is, niet enkel en alleen in het gezicht van de slachtoffers, maar ook in het gezicht van die justitieassistenten, die al maandenlang bezig zijn met de voorbereiding van het proces. Ik kan zelfs niet begrijpen dat de voorzitter van het Hof van Assisen het belang daarvan niet inziet.

Dat u daarin samen met de Waalse collega's hebt moeten ingrijpen, vind ik compleet absurd, en dat dat wettelijk verankerd moet worden, vind ik eigenlijk ook compleet absurd, want dit zou toch de normaliteit zelve moeten zijn. Ik denk dat we proactief moeten bekijken hoe de justitieassistenten bij grote processen de voorzitter op de hoogte kunnen stellen van wat het werk van een justitieassistent nu eigenlijk inhoudt. Je zou denken en verwachten dat men dat weet, maar blijkbaar is dat niet zo.

Minister, misschien kunnen we ook op dat vlak die mensen nog eens communicatief op de hoogte stellen, na dit gebeuren.

De voorzitter: Mevrouw Blanquaert heeft het woord.

Adeline Blancquaert (Vlaams Belang): Bedankt, collega De Vreese, voor uw zeer interessante vraag. Minister, ik ben een zeer grote dierenliefhebber. Ik heb drie katten thuis, en ik moet mijn vriend wekelijks tegenhouden om er niet meer in huis te halen, en om niet nog een hond in huis te halen. Het is misschien niet meteen een grote bijkomende vraag, maar wel een appreciatie omdat u toch uw verantwoordelijkheid hebt genomen om samen met uw Waalse collega binnen die hele farce in te grijpen. Alsof justitieassistenten zomaar vervangen kunnen worden door een knuffelhond. Het is te zot voor woorden.

Mijn fractie is hierover al vaak tussengekomen, minister, en die slachtoffers moeten geholpen worden. Het is dan ook fijn dat u als Vlaamse minister van Justitie de belangrijkheid hiervan erkent, ook van deze assistenten. Ik sluit me graag aan bij de tussenkomst van collega De Vreese wat betreft de stappen die u hierbij zult ondernemen, en binnen welke termijn, in het belang van die justitieassistenten, zeker binnen zulke grote monsterprocessen.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u wel, collega's, voor de verschillende tussenkomsten. Ik denk dat we nu in overleg zullen gaan met de federale collega's, om te zien hoe we dit moeten verankeren. Eigenlijk is het inderdaad wel jammer dat we daar een wet voor moeten maken. Zo ga je gewoon niet om met mensen. Ik vind dat eigenlijk hallucinant, ongelooflijk. Ik heb heel veel respect voor rechters, want die hebben een heel belangrijke taak, maar in zo'n proces, waar heel veel slachtoffers zijn gevallen, had de rechter moeten stilstaan bij het feit dat deze mensen echt wel menselijke ondersteuning nodig hebben. De justitieassistenten bieden de nodige juridische ondersteuning aan, emotionele ondersteuning, warmte ook, die nodig is tijdens zo een proces.

Met alle respect, ik heb honden en katten ook allemaal heel graag, daar gaat het allemaal niet over, maar denken dat een knuffelhond een justitieassistent kan vervangen, dat is gewoon onbegrijpelijk. Ik denk dat het goed was dat we – samen met de Franstalige collega's, die helemaal op dezelfde lijn stonden, die dat ook heel vreemd vonden – onmiddellijk hebben ingegrepen. Het is jammer dat dat is moeten gebeuren, natuurlijk. Dat had niet mogen zijn. Vandaar zeggen we dat we helaas wetgevend moeten optreden. We gaan in overleg met het federaal niveau om te zien of we wetgevend moeten ingrijpen.

Onze justitieassistenten zijn ook – en dat zou een rechter toch mogen weten – al zes jaar in contact met die slachtoffers. Die hebben daar natuurlijk ook een band mee, een vertrouwensband. Ik kan me voorstellen dat dat proces heel erg en heel zwaar is voor de slachtoffers, en dan is het goed dat je bijstand krijgt van iemand die je kent, waar je al zes jaar heel veel mee hebt gedeeld. Dan afkomen met knuffelhonden, dat was gewoon niet oké. Ik ben blij dat de rechter dat eigenlijk vrij snel heeft rechtgezet.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Ik heb natuurlijk ook heel wat getuigenissen gelezen, getuigenissen van slachtoffers, getuigenissen van hulpverleners die als eerste ter plaatse waren. Als je dat allemaal leest, die getuigenissen, dan is dat gewoon hartverscheurend. Dat zijn absoluut traumatische gebeurtenissen. Wat daar gebeurd is, is zo afschuwelijk. Er zijn gewoon geen woorden voor.

Minister, u en de justitieassistenten hebben nu al in het proces bewezen dat jullie het verschil maken, dat jullie noodzakelijk zijn, dat die ondersteuning heel belangrijk is. Dus bij dezen: dat die justitieassistenten er gewoon verder voor zorgen dat ze hun taken verder kunnen uitvoeren, op een serene manier. Want dat ontbreekt nu. Het proces is zeer chaotisch gestart. Ik hoop echt dat de rest van het proces

op een zeer serene manier kan verlopen, met slachtoffers die voluit ondersteund worden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Adeline Blancquaert aan Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, over de grondige eindevaluatie van de jongerenopvolgingskamer en van KOMPAS+ – 1081 (2022-2023)

Voorzitter: de heer Steven Vandeput

De voorzitter: Mevrouw Blancquaert heeft het woord.

Adeline Blancquaert (Vlaams Belang): Minister, collega's, de aanpak en opvolging van jeugdige delinquenten, inzonderheid bij hun overgang van minder- naar meerderjarigheid, moet binnen de Vlaamse justitie te allen tijde een absolute prioriteit blijven. Dit is ook veeleer een opvolgingsvraag. Jeugdcriminaliteit stopt immers jammer genoeg niet altijd op de leeftijd van 18 jaar, en door de voortzetting van de opvolging kan men de kans op recidive aanzienlijk verminderen. In die zin was het goed dat het project KOMPAS+ in het verleden werd bijgestuurd, zodat de jongeren die onder toezicht stonden van de jeugdrechtbank, ook bij het bereiken van de meerderjarigheid het KOMPAS+-traject konden verderzetten. In die optiek was het eveneens lovenswaardig dat het JOK-proefproject (jongerenopvolgingskamer) tot eind 2022 werd verlengd.

Minister, u kondigde reeds aan dat het lopende praktijkgericht onderzoek rond de ketenaanpak KOMPAS+ eind 2022 zou worden afgerond, alsook dat eind 2022 het JOK-proefproject zeer grondig zou worden geëvalueerd. Vandaar dus ook mijn vragen aan u. Kunt u meedelen welke resultaten het praktijkgericht onderzoek rond de ketenaanpak KOMPAS+ heeft opgeleverd? Hoe zullen die onderzoeksresultaten naar uw Vlaamse justitiebeleid worden vertaald? Kunt u meedelen welke resultaten de grondige evaluatie van het JOK-proefproject heeft opgeleverd? Welke toekomstmogelijkheden ziet u hiervoor? Zullen die algemeen worden uitgerold over heel Vlaanderen? Zo neen, waarom niet? Zo ja, hoe en wanneer zal die uitrol precies plaatsvinden?

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Dank u. Het onderzoek naar de ketenaanpak KOMPAS+ in Antwerpen zit in een afrondende fase. Het eindrapport wordt op dit moment gefinaliseerd. Ik kan wel voorlopig meegeven, op basis van de jongste besprekingen, dat uit het onderzoek blijkt dat de ketenaanpak van jeugddelinquentie wel een meerwaarde biedt. Daarom was er ook in vier andere steden reeds met proefprojecten gestart, en dat voor de komende drie jaar. Met deze voorlopige onderzoeksresultaten in de hand, maar die moeten nog worden gefinaliseerd, wil ik de ketenaanpak van jeugddelinquentie eigenlijk structureel en decretaal gaan verankeren in het decreet Jeugddelinquentierecht, net zoals we dat bij de LIVC R (lokale integrale veiligheidscel inzake radicalisme, extremisme en terrorisme) hebben gedaan en net zoals we ook een decreet over de Family Justice Centers aan het schrijven zijn. We moeten immers afstappen van het vrijwillige karakter om een ketenaanpak te organiseren op basis van een ad-hocfinanciering. Ik wil dat een ketenaanpak voor criminele jongeren ook als voorwaarde kan worden opgelegd door de jeugdrechter, zodat ze verplicht worden een dergelijk traject te volgen. Daarnaast wil ik ook dat elke keer wanneer een jongere uitstroomt uit de gemeenschapsinstelling, er verplicht een casusoverleg wordt georganiseerd, zodat ten eerste alle betrokken actoren op de hoogte zijn van zijn vrijlating, ook politie en lokale besturen, en ten tweede de jongeren nog kort op de bal worden opgevolgd door alle ketenpartners om recidive te voorkomen.

Een derde belangrijk punt is natuurlijk het belang van de ouders. Dat hebben wij ook altijd gezegd. Uit het onderzoek kwam naar voren dat veel jongeren helaas criminaliteit met de paplepel meekregen, via de ouders of andere familieleden. Hoewel de ketenaanpak de ouders meeneemt in het traject dat de jongere aflegt, focust het qua behandeling momenteel enkel op de jongere zelf. Dat is natuurlijk een straatje zonder einde bij ouders of een gezin dat zelf in de criminaliteit zit. Eigenlijk moet je die familie of die ouders dus ook meenemen in het verdere traject, niet alleen om hen op hun verantwoordelijkheid te wijzen, maar ook als stok achter de deur, door zelf met de ouders aan de slag te gaan. Dat moeten we dus doen. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld ook bij een criminele broer. Die broer moet dan ook mee in de aanpak.

Ik moet dit natuurlijk nog bespreken met collega Crevits. Ik hoop dit alles, nog met een aantal aanpassingen, binnenkort in een wijzigingsdecreet inzake het jeugddelinquentierecht op te nemen, want dit lijken mij toch een aantal cruciale basisprincipes om mee aan de slag te gaan. Ik denk dat maatschappelijk de tijden ondertussen ook wel zijn veranderd. Op basis van de politiecijfers zien we ook dat het over steeds jongere leeftijden gaat. Als het echt moet, moet men streng zijn, vind ik.

Uiteraard zijn er de rechten van de kinderen, die basisprincipes zijn, maar soms is vaak streng zijn niet erg in zulke gevallen. Ik denk dat we misschien wat te zacht waren, en het lijkt me niet slecht dat we het jeugddelinquentierecht toch eens goed bekijken en een aantal cruciale basisprincipes mee opnemen.

Wat de jongerenopvolgingskamer betreft: die zijn we nu inderdaad met alle diensten grondig aan het evalueren. Alle partners hebben op vraag van het kabinet hierover vorige week nog een hele dag samengezeten, want er zijn inderdaad al andere regio's die geïnteresseerd zijn om hiermee aan de slag te gaan. Vooraleer dat uit te rollen, moeten we echter zeker zijn dat we efficiënt en optimaal bezig kunnen zijn.

Bij de jongerenopvolgingskamer komen jongeren terecht die kleine criminele feiten hebben gepleegd, maar waarvan het parket oordeelt dat men hen nog op het rechte pad kan krijgen. We merken dat er een heel aanklampende aanpak nodig is bij die jongeren. Als we dat niet doen, komen ze uiteindelijk toch wel bij de klassieke procedure terecht, en dan duurt het allemaal veel langer en hebben ze in afwachting van hun proces natuurlijk ook zeeën van tijd om nieuwe feiten te plegen. We merken dus dat de jongerenopvolgingskamer een heel intensief proces vraagt, en dus nog een grotere tijdsinvestering van alle partners, waarbij het belangrijk is dat de jongeren een keer per maand naar de zitting komen en dus telkens weer door de rechter bij de kraag worden gegrepen. Tussendoor worden ze opgevolgd door het justitiehuis en volgen ze ook een behandlungsprogramma. Dat laatste willen we nu ook gaan diversifiëren naargelang de gepleegde feiten. Er moet op een andere manier worden ingegrepen bij geweld tegen de politie dan bij bijvoorbeeld een kleine diefstal of drugs. Bij geweld tegen de politie gaat het vaak over een ingesteldheid die werd meegegeven bij bepaalde jongeren in bepaalde buurten. Daarvoor moeten we hen op hun verantwoordelijkheid wijzen en ook de families respect bijbrengen.

Ik denk dat de belangrijkste conclusie uit deze twee projecten tot nu toe is dat we jongeren daadwerkelijk bij hun nekvel moeten grijpen, dat er zeer aanklampend moet worden opgevolgd, door diverse diensten samen, zodat we kunnen vermijden dat ze verder in de criminaliteit verglijden.

De voorzitter: Mevrouw Blancquaert heeft het woord.

Adeline Blancquaert (Vlaams Belang): Minister, veel dank voor uw antwoord. Ik ben opgevoed met de slogan 'Streng maar rechtvaardig'. Het zou mij dus vreemd lijken dat u zou zeggen: "Dit moet enkel en alleen streng als het echt moet." Ik denk dat, als we met dergelijke jongeren werken, we sowieso streng

moeten zijn, maar uiteraard rechtvaardig. Ik denk toch dat het zeer belangrijk is dat men jongeren na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar blijft begeleiden. Projecten zoals KOMPAS+ en dergelijke dragen daar alleen maar aan bij. Ik volg u ook als u zegt dat we moeten afstappen van het vrijwillige karakter van die ketenaanpak en dat een goede begeleiding zowaar een verplichting zou moeten worden na de vrijlating, alsook dat het gehele gezin moet worden betrokken tijdens het gehele traject. Als u zegt dat een criminele broer ook verplicht moet worden betrokken bij het traject, heb ik dan wel de vraag op welke manier u dat dan precies gaat verankeren en bewerkstelligen. Ik weet niet of dat een compliment of iets anders is, maar u zit op dezelfde lijn als wij, als het Vlaams Belang wat KOMPAS+ betreft. Wanneer precies zal het onderzoeksrapport beschikbaar worden gesteld? Volgt de presentatie daarvan dan ook hier in deze commissie? Ik denk immers toch dat het een race tegen de tijd zal worden om nog decretale aanpassingen door te voeren, aangezien we het einde van de legislatuur naderen.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (cd&v): Voorzitter, ik wil graag eventjes verder ingaan op die jongerenopvolgingskamer, want ik vond dat toch wel heel interessant, en u weet dat ik daar ook al vragen over heb gesteld. Minister, omdat er inderdaad was gesteld dat er eind 2022 een grondige evaluatie zou gebeuren, heb ik daar recent nog een schriftelijke vraag over ingediend. Ik leid nu echter uit uw antwoord af dat nog niet alle resultaten bekend zijn. Uit eerdere besprekingen hier is echter gebleken dat dit initieel, hoewel dit zeer interessant is, ook volgens mij, wellicht te weinig bekend was en dat er initieel te weinig deelnemers waren om een goed project te kunnen realiseren. Dan is het project verlengd, om meer casussen te kunnen hebben, en zijn er ook een aantal bijsturingen gedaan omdat er al een aantal knelpunten werden vastgesteld.

Zo werd, om de motivatie bij de jongeren te verhogen, onder meer de procedure gewijzigd, en werd het traject in een inleidende zitting toegelicht, en pas in een daaropvolgende zitting getekend. U hebt toen ook gezegd dat er bijkomend ingezet werd op bekendmaking van het project bij de advocatuur, want daar schort het ook nog wel. Ook werd mogelijk gemaakt dat dossiers waarin een onderzoeksrechter de leiding heeft, ook zouden kunnen doorstromen naar de jongerenopvolgingskamer, want anders zou je natuurlijk een heel deel van die dossiers uitsluiten.

Mijn vraag, minister: hebt u er al zicht op in hoeverre die bijsturingen resultaat hebben gehad? Is een voldoende aantal jongeren opgevolgd gedurende de projectperiode, om een aantal conclusies te kunnen trekken, en dan eventueel nadien verder uit te rollen naar andere regio's? Want zoals u daarnet zei, blijken er ook andere regio's geïnteresseerd.

De voorzitter: Minister Demir heeft het woord.

Minister Zuhail Demir: Wat de juridische verankering betreft, zijn we momenteel het decreet aan het schrijven. KOMPAS+ wordt binnen nu en een maand, anderhalve maand misschien, afgerond, gefinaliseerd. Dan kan dat wat mij betreft ook in maart naar het parlement komen. De timing van de decretale aanpassing: dat zou dit voorjaar nog moeten gebeuren.

De bijsturingen bij de jongerenkamer hebben gedurende het hele proces ook plaatsgevonden, aangezien het een proefproject was. Nu zijn we eindelijk op een punt dat we dat goed kunnen evalueren, en ook verankeren in Antwerpen. De verdere uitbreiding kunnen we dan tegen de zomer bekijken.

De voorzitter: Mevrouw Blancquaert heeft het woord.

Adeline Blancquaert (Vlaams Belang): Bedankt, minister. Ik denk dat het dossier duidelijk is. We kijken alvast uit naar de bespreking van het aankomende decreet.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.